ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Součkové a soudců JUDr. Antonína Koukala a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci **žalobce Ž. m.,** zastoupeného JUDr. Tomášem Holasem, advokátem se sídlem Pařížská 28, Praha 1, proti **žalovanému Ministerstvu kultury**, se sídlem Milady Horákové 139, Praha 6, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 2. 2002 čj. 12180/2000,

takto:

I. Žaloba **se zamítá.**

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení**.**

Odůvodnění:

Rozhodnutím žalovaného ze dne 20. 2. 2002 č.j. 12180/2000 bylo rozhodnuto o tom, že se soubor obrazů z majetku Ž. m. v P. (dále jen „žalobce“) prohlašuje za kulturní památku podle ustanovení § 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen “zákon o státní památkové péči“). V odůvodnění rozhodnutí žalovaný uvedl, že se v daném případě jedná o stěžejní díla umístěná ve sbírkách N. g. v P., jež byla pro svůj význam trvalou součástí stálých expozic. S prohlášením věci za kulturní památku vyjádřil souhlas Státní památkový ústav v hlavním městě Praze i Magistrát hlavního města Prahy, odbor památkové péče, čímž byla naplněna podmínka ustanovení § 3 odst. 1 zákona o státní památkové péči. Žalovaný dále uvedl, že žalobce vyjádřil s prohlášením předmětných děl za kulturní památku nesouhlas, jenž byl odůvodněn tím, že uvedená umělecká díla byla žalobci navrácena na základě zákona č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 212/2000 Sb.“), a prohlášením za kulturní památku bude zabráněno

v potenciálním navracení dědicům s trvalým pobytem mimo území České republiky; dále pak žalobce nesouhlasil s výběrem uměleckých děl, jenž byl podle jeho názoru učiněn podle nespecifikovaných kriterií, když uvedl, že s výjimkou obrazu P. S. „R. v S.“ nebyla předmětná díla trvalou součástí stálých expozic N. g. P.. V odůvodnění rozhodnutí žalovaný odkázal na nález Ústavního soudu zn. I. ÚS 35/94, a uvedl, že ochrana kulturních památek je ve všech kulturních zemích spojena s jistým omezením volné dispozice vlastním majetkem; navíc prohlášením věci za kulturní památku nedochází k jednostrannému omezení vlastnického práva bez náhrady, ale toto omezení je kompenzováno řadou výhod. Žalovaný uvedl, že při řízení o prohlášení věci za kulturní památku je rozhodujícím faktorem, zda věc splňuje kritéria ustanovení § 2 zákona o státní památkové péči; pro posouzení věci pak není rozhodující skutečnost původu nebo autorství věci, jež je prohlašována za kulturní památku, ale její hodnota podle § 2 zákona o státní památkové péči. Žalovaný dále v odůvodnění rozhodnutí uvedl, že prohlášení předmětných obrazů za kulturné památku neodporuje elementární etice ani demokratickému právnímu řádu a není ani ve vztahu k zákonu č. 212/2000 Sb., neboť tento zákon neobsahuje rušící nebo pozměňovací účinky k zákonu o státní památkové péči. V další části odůvodnění se žalovaný vyjádřil k jednotlivým obrazům prohlašovaným za kulturní památku s tím závěrem, že uvedené obrazy představují velmi kvalitní umělecká díla, jež jednoznačně splňují kritéria kulturní památky podle ustanovení § 2 zákona o státní památkové péči, neboť jsou významným dokladem vývoje českého a evropského moderního umění. Pouze u kresby J. S. „Z. s p. a s. v.“ nebyl shledán takový kulturní dosah, aby byla prohlášena za kulturní památku, a bylo rozhodnuto o neprohlášení tohoto díla za kulturní památku.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce v zákonné lhůtě žalobu, v níž namítá nezákonnost napadeného rozhodnutí. Nezákonnost spatřuje žalobce zejména ve skutečnosti, že řízení o prohlášení věci za kulturní památku neproběhlo v souladu s ustanoveními § 2 a § 3 zákona o státní památkové péči, když žalovaný dospěl k nesprávnému právnímu závěru spočívajícímu v tom, že předmětný soubor obrazů a jeho jednotlivé součásti splňují kritéria uvedená v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) a b) zákona o státní památkové péči. V řízení o prohlášení věci za kulturní památku pak podal žalobce vyjádření, s nímž se žalovaný neztotožnil a jako rozhodující pro prohlášení věci za kulturní památku zdůraznil v odůvodnění svého rozhodnutí „její hodnotu podle § 2 zákona o státní památkové péči“. Podle názoru žalobce žalovaný při výkladu ustanovení § 2 odst. 1 citovaného zákona pochybil, když v rozporu se zákonem rozhodl o tom, že předmětné obrazy jako soubor splňují požadavky zákona o státní památkové péči na prohlášení souboru věcí za kulturní památku. Žalobce sděluje, že dále trvá na svých předchozích tvrzeních, zejména na tom, že posuzovaný soubor obrazů byl vybrán zcela náhodně a účelově bez náležitého posouzení významu podle § 2 zákona o státní památkové péči. Další důvod nezákonnosti spatřuje žalobce v tom, že žalobce je tímto rozhodnutím omezen ve výkonu svého vlastnického práva v míře a za podmínek, jež jsou ve zřejmém rozporu s ustanovením § 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, když v odůvodnění rozhodnutí žalovaný uvádí, že prohlášením věci za kulturní památku nedochází k jednostrannému omezení vlastnického práva, ale toto omezení je kompenzováno řadou výhod. Podle názoru žalobce však jsou výhody poskytované vlastníkovi věci, jež byla prohlášena za kulturní památku pouze povahy fakultativní, poskytované na žádost vlastníka a jsou ve výrazném nepoměru vůči omezením vlastníka z tohoto prohlášení plynoucím. Tyto výhody nelze podle názoru žalobce považovat za náhradu za omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, neboť v daném případě nebyl dostatečně zjištěn skutečný veřejný zájem na omezení vlastnického práva a žalobci coby vlastníkovi obrazů nebyla poskytnuta přiměřená náhrada za toto omezení. Předmětné obrazy byly navíc žalobci vydány podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 212/2000 Sb., a účelový postup žalovaného považuje žalobce za odporující smyslu tohoto zákona, neboť fakticky

znemožňuje úplnou nápravu konkrétních majetkových křivd způsobených v období holocaustu. Z uvedených důvodů žalobce navrhuje, aby rozhodnutí žalovaného bylo zrušeno ve výroku, jímž byl soubor obrazů prohlášen za kulturní památku podle ustanovení § 2 zákona o státní památkové péči.

Žalovaný ve svém vyjádření k žalobě uvedl, že na základě listinných materiálů dospěl k závěru, že uvedený soubor obrazů představuje velmi kvalitní umělecká díla, jež jednoznačně splňují kritéria kulturní památky podle § 2 zákona o státní památkové péči. K tomu dospěl žalovaný nejen na základě stanovisek N. g. v P., Státního památkového ústavu v hlavním městě Praze a Magistrátu hlavního města Prahy, ale rovněž na základě stanoviska samotného žalobce ze dne 29. 1. 2002, jenž sice vyslovil nesouhlas s prohlášením souboru děl za kulturní památku, ale sám ve vyjádření některá umělecká díla vysoce hodnotí. Tvrzení žalobce, že v případě děl francouzských autorů, jež byla součástí soukromé sbírky JUDr. E. F., lze polemizovat o nepostradatelnosti pro české prostředí, byla podle názoru žalovaného vyvrácena již v odůvodnění napadeného rozhodnutí s tím, že pro posouzení věci není rozhodující skutečnost původu nebo autorství věci, nýbrž její hodnota podle § 2 zákona o státní památkové péči; pro české právní prostředí je navíc signifikantní provázanost a ovlivňování se jednotlivých uměleckých prostředí i v mezinárodním měřítku; žalovaný proto zcela odmítá tvrzení žalobce, že posuzovaný soubor obrazů byl k prohlášení za kulturné památku vybrán zcela náhodně. Žalovaný dále nesouhlasí s tím, že by došlo k pochybení při výkladu § 2 zákona o státní památkové péči, jež by způsobilo nezákonnost rozhodnutí. V reakci na tvrzení žalobce o tom, že je napadeným rozhodnutím omezen ve výkonu svého vlastnického práva v rozporu s ustanovením čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod žalovaný odkazuje na nález Ústavního soudu zn. I. ÚS 35/94 a na rozsudek Vrchního soudu v Praze čj. 7 A 133/99-61, z nichž plyne, že omezení vlastníka kulturní památky jsou v zákoně o státní památkové péči kompenzována řadou ustanovení, jež za ně poskytují náhradu. Fakultativní dikci těchto ustanovení zákona o státní památkové péči však nelze chápat jako neochotu státu poskytnout náhradu za omezení vlastnického práva vůbec. Majitel kulturní památky tak sice nemůže žádat náhradu bez zjištění konkrétních potřeb předem, může se však odvolat na čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, zjistí-li neochotu státu přispět na konkrétní náklady plynoucí z údržby kulturní památky podle citovaného zákona. K námitce žalobce týkající se nabytí obrazů na základě zákona č. 212/200 Sb. žalovaný uvádí, že tyto námitky se netýkají podstaty věci, tedy řízení o prohlášení věci za kulturní památku a napadeného rozhodnutí. Námitka žalobce o účelovosti prohlášení věci za kulturní památku není věcně doložena ani právně zdůvodněna. Žalovaný uvedl, že v době zahájení řízení nebyl znám záměr žalobce převést vlastnické právo k předmětným obrazům na občana Spojených států amerických; k odkazu žalobce na nenaplnění účelu zákona č. 212/2000 Sb. žalovaný uvádí, že dovolával-li se žalobce při řízení o prohlášení věci za kulturní památku etických zásad, měl sám žalobce vysvětlit, v čem spatřuje etiku svého záměru vyjmout uvedený majetek z jeho historického prostředí. Žalovaný uvádí, že mezi důvody vedoucími k prohlášení věci za kulturní památku a důvody vedoucími žalobce k převedení vlastnického práva podle občanského zákoníku není příčinná souvislost; proto nelze dovodit, že by zákon o státní památkové péči odporoval zákonu č. 212/2000 Sb. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem žalovaný navrhuje, aby soud žalobu proti shora uvedenému rozhodnutí žalovaného v celém rozsahu zamítl.

Ze správního spisu, který soudu předložil žalovaný, vyplynuly následující podstatné skutečnosti:

Dne 12. 9. 2000 byl žalovanému generálním ředitelem N. g. v P. zaslán návrh na prohlášení uměleckých děl za kulturní památku s konstatováním, že se jedná o obrazy, jež

budou v blízké budoucnosti navráceny Ž. m. v P. podle zákona č. 212/2000 Sb., přičemž se jedná o stěžejní díla sbírek N. g., jež byla pro svůj význam součástí stálých expozic a u nichž je naléhavě žádoucí zajistit jejich setrvání v České republice.

Dne 26. 1. 2001 byly žalovanému generálním ředitelem N. g. v P. zaslány posudky uměleckých děl vypracované pracovníky N.g. v P. s tím, že díla byla podle zákona č. 212/2000 Sb. vrácena žalobci coby zákonnému vlastníkovi.

Dne 21. 1. 2002 zaslal žalovaný žalobci vyrozumění o podaném návrhu na prohlášení věci za kulturní památku s tím, že žalobci má možnost zaslat do 15 dnů ode dne doručení vyrozumění své vyjádření. Žalobce byl informován o tom, že se jedná o část děl, která mu byla vydána podle zákona č. 212/2000 Sb. s poznámkou, že se jednalo o stěžejní díla N. g., jež byla pro svůj význam součástí stálých expozic.

Dne 21. 1. 2002 byla zaslána žádost o vydání stanoviska Státnímu památkovému ústavu v hlavním městě Praze a Magistrátu hlavního města Prahy, odboru památkové péče; současně bylo N. g. v P. zasláno oznámení o tom, že bylo na základě výše uvedeného návrhu zahájeno řízení o prohlášení věci za kulturní památku.

Dne 29. 1. 2002 bylo žalovanému doručeno vyjádření žalobce k vyrozumění o podání návrhu na prohlášení věci za kulturní památku. Ve vyjádření žalobce zdůraznil, že předměty vracené v rámci zmírňování některých majetkových křivd způsobených holocaustem měly být oprávněným osobám navraceny v maximální možné míře. Návrh na prohlášení uvedených předmětů za kulturní památky ještě před jejich vydáním fakticky brání v naplnění účelu zákona č. 212/2000 Sb., neboť tento zákon měl umožnit restituci majetku i osobám, které nemají trvalý pobyt na území České republiky. Proto tento postup žalobce považuje za odporující elementární etice i demokratickému právnímu řádu. Žalobce dále sdělil, že seznam předmětů budí dojem zcela náhodného výběru, provedeného podle blíže nespecifikovaných kriterií. Zejména by bylo podle názoru žalobce možno polemizovat o nepostradatelnosti francouzských děl, jež byly součástí soukromé sbírky JUDr. E. F., pro české prostředí. Některé kresby pak navíc podle názoru žalobce vykazují notné znaky poškození. Navíc s výjimkou obrazu P. S. „R. v S.“ nebyla uvedené díla součástí stálých expozic N. g. v P.. Z uvedených důvodů žalobce vyjádřil nesouhlas s prohlášením děl za kulturní památku s tím, že je třeba přihlédnout ke způsobu nabytí děl žalobcem a dále jasně formulovat důvody zařazení děl mezi kulturní památky.

Dne 13. 2. 2002 bylo žalovanému doručeno vyjádření Státního památkového ústavu v hlavním městě Praze, v němž bylo prohlášení uvedených děl za kulturní památky shledáno žádoucím.

Dne 14. 2. 2002 bylo žalovanému doručeno vyjádření Magistrátu hlavního města Prahy, odboru památkové péče, v němž bylo doporučeno prohlásit uvedený soubor obrazů za kulturní památku.

Dne 20. 2. 2002 č. j. 12180/2000 bylo vydáno žalobou napadené rozhodnutí žalovaného.

Věc nebyla skončena Vrchním soudem v Praze do 31. 12. 2002, proto byla podle ustanovení § 132 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (s. ř. s.), postoupena Nejvyššímu správnímu soudu k dokončení v řízení podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s. – tedy v řízení o žalobách proti rozhodnutím správního orgánu.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené rozhodnutí žalovaného v mezích žalobních bodů (§ 75 odst. 2 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.

Žalobce v žalobě namítal nezákonnost napadeného rozhodnutí. Podle ustanovení § 2 zákona o státní památkové péči prohlašuje Ministerstvo kultury za kulturní památky podle tohoto zákona nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory, které jsou významnými

doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické, nebo které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem. Podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona o státní památkové péči si Ministerstvo kultury před prohlášením věci za kulturní památku vyžádá vyjádření krajského úřadu a obecního úřadu obce s rozšířenou působností, pokud je již od těchto orgánů neobdrželo. V daném případě žalovaný zaslal návrh na prohlášení souboru obrazů za kulturní památku za účelem vydání odborného stanoviska Státnímu památkovému ústavu v hlavním městě Praze a odboru památkové péče Magistrátu hlavního města Prahy, obě tyto instituce sdělily žalovanému své souhlasné stanovisko s prohlášením věci za kulturní památku. Žalobce coby vlastník věci byl v souladu s ustanovením § 3 odst. 2 zákona o státní památkové péči vyzván k vyjádření se k návrhu na prohlášení věci za kulturní památku, a sdělil žalovanému své negativní stanovisko se zamýšleným postupem. Rozhodnutí žalovaného pak vyšlo z spolehlivě zjištěných podkladů obsažených ve správním spise, jež si žalovaný obstaral v souladu se zákonem o státní památkové péči a při rozhodování dospěl k závěru, že uvedené obrazy představují velmi kvalitní umělecká díla, jejichž význam odpovídá ustanovení § 2 zákona o státní památkové péči. Nejvyšší správní soud tedy k první námitce žalobce sděluje, že rozhodnutí žalovaného shledal za zákonu odpovídající. V námitce žalobce týkající se náhodného a účelového výběru obrazů odkazuje Nejvyšší správní soud na napadené rozhodnutí žalovaného, jenž se s touto skutečností vypořádal v odůvodnění svého rozhodnutí. K námitce žalobce, že bylo rozhodnutím žalovaného porušeno ustanovení čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod soud odkazuje na již citované rozhodnutí Ústavního soudu zn. I. ÚS 35/94 s tím, že podle ustanovení čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod má vlastník nejen práva, ale i povinnosti a je povinen respektovat zákaz zneužití vlastnického práva na újmu druhých nebo zákaz jeho užívání v rozporu se zákonem chráněnými zájmy; obecným zájmem je nepochybně i ochrana kulturních památek. Ochrana kulturních památek je ve všech kulturních státech spojena s jistým omezením volné dispozice vlastním majetkem. Zákon umožňuje kompenzaci omezení vlastnického práva vlastníka kulturní památky. Státní a jiné dotace či příspěvky nemohou však být chápány jako jakási paušální náhrada za omezení vlastnického práva, nýbrž jako příspěvek na skutečné a prokazatelné náklady, které v důsledku tohoto omezení, zejména v důsledku zvláštních nároků na údržbu kulturní památky vlastníku vznikají. Z uvedených skutečností vyplývá, že prohlášení za kulturní památku není zákonem pojato jako jednostranné omezení vlastnického práva bez náhrady. Výše a způsob náhrady jsou dány povahou věci, zejména odvisí též od výše nákladů, jimiž údržba kulturní památky překračuje obvyklé náklady údržby nemovitosti. Z uvedených důvodů soud žalobu jako nedůvodnou podle ustanovení § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl. O věci přitom rozhodl bez jednání za podmínky souhlasu účastníků řízení (§ 51 odst. 1 s. ř. s.).

Úspěšnému žalovanému soud nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení, neboť mu náklady nad rámec běžné úřadní činnosti nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. května 2004

JUDr. Marie Součková

předsedkyně senátu